

05.09.2022

Група 26

Мегей А.В.

Історія України

Урок № 1

Тема: Радянсько-німецькі договори 1939 р. та Україна

Мета уроку: визначити хронологічну послідовність подій Другої; охарактеризувати геополітичні плани СРСР та Німеччини щодо України; описувати повсякденне життя людей та визначати зміни, пов'язані з війною.

ХІД УРОКУ

Наприкінці 30-х років **Версальсько-Вашингтонська система**, не витримавши тиску з боку Німеччини, починає давати збій. Відбувається перегрупування сил у світі, виникає ціла низка суперечностей між провідними державами світу. За цих умов «українське питання» поступово висувається на одне з чільних місць у міжнародній політиці.

⇒⇒ Радянсько-німецькі договори 1939 р.

Напередодні остаточної ліквідації Чехословацької держави та окупації Карпатської України угорськими військами німецька преса раптово припиняє публікацію антирадянських статей. Починається процес зближення з радянською стороною. У керівних колах Радянського Союзу вважали міжнародне становище несприятливим для конфлікту з нацистською Німеччиною.

23 серпня 1939 р. Молотов та Ріббентроп підписали договір про ненапад між СРСР та Німеччиною терміном на 10 років. Цей договір містив також таємний протокол.

Договір про ненапад між Німеччиною і Радянським Союзом

«Уряд СРСР і Уряд Німеччини, керовані бажанням зміцнення справи миру між СРСР і Німеччиною і виходячи з основних положень договору про нейтралітет, укладеного між СРСР і Німеччиною в квітні 1926 року, дійшли такої угоди:

Стаття I. Обидві Договірні Сторони зобов'язуються утримуватися від будь-якого насильства, від будь-якої агресивної дії і будь-якого нападу один щодо одного як окремо, так і разом з іншими державами.

Стаття II. У випадку, якщо одна з Договірних Сторін виявиться об'єктом воєнних дій з боку третьої держави, інша Договірна Сторона не буде підтримувати в жодній формі цю державу.

Стаття III. Уряди обох Договірних Сторін Залишаться в майбутньому в контакті один з одним для консультації, щоб інформувати один одного про питання, стосуються їхніх спільних інтересів.

Стаття IV. Жодна з Договірних Сторін не братиме участь у якому-небудь угрупованні держав, що прямо чи побічно спрямоване проти іншої сторони.

Стаття V. У випадку виникнення спорів чи конфліктів між Договірними Сторонами з питань того чи іншого роду обидві сторони будуть вирішувати ці суперечки чи конфлікти винятково мирним шляхом у порядку дружнього обміну чи думками в потрібних випадках шляхом створення комісій із врегулювання конфлікту.

Стаття VI. Даний договір укладається терміном на десять років з тим, що, оскільки одна з Договірних Сторін не денонсує його за рік до закінчення терміну, термін дії договору буде вважатися автоматично продовженим на наступні п'ять років.

Стаття VII. Даний договір підлягає ратифікації в найкоротший термін. Обмін ратифікаційними і грамотами повинен відбутися в Берліні. Договір набуває чинності негайно після його підписання. Складений у двох оригіналах, німецькою і російською мовами, у Москві, 23 серпня 1939 року».

Таємний додатковий протокол до Договору про ненапад між Німеччиною і Радянським Союзом

«Під час підписання договору про ненапад ніж Німеччиною і Союзом Радянських Соціалістичних Республік підписані нижче уповноважені обох сторін обговорили в строго конфіденційному порядку питання про розмежування сфер обопільних інтересів у Східній Європі. Це обговорення призвело до нижчезазначеного результату:

1. У випадку територіально-політичної, перебудови областей, що входять до складу Прибалтійських держав (Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва), північний кордон Литви одночасно є кордоном сфер інтересів Німеччини і СРСР. При цьому інтереси щодо Віденської області визнаються обома сторонами.

2. У випадку територіально-політичної, перебудови областей, що входять до складу Польської Держави, межа сфер інтересів Німеччини і СРСР буде приблизно проходити по лінії рік Нарева, Вісли і Сану.

Питання, чи є в обопільних інтересах бажанням збереження незалежності Польської Держави і які будуть кордони цієї держави, може бути остаточно з'ясовано тільки протягом подальшого політичного розвитку.

У будь-якому разі обидва Уряди будуть розв'язувати це питання в порядку дружньої обопільної згоди.

3. Щодо південно-східної Європи з радянської сторони підкреслюється інтерес СРСР до Бессарабії. З німецької сторони заявляється про її повну політичну незацікавленість у цих областях.

4. Цей протокол буде зберігатися обома сторонами в суворій таємниці.

Москва, 23 серпня 1939 року»

ПАКТ МОЛОТОВА—РІББЕНТРОПА 23 СЕРПНЯ 1939 Р.

Зміст договору	Зміст таємного протоколу	Значення
<ul style="list-style-type: none">• Утримання від агресивних дій щодо одиного; у разі нападу третьої держави на СРСР або Німеччину не підтримувати агресора у жодній формі;• термін дії угоди — 10 років	<ul style="list-style-type: none">• Розмежування сфер інтересів обох держав у Східній Європі по лінії річок Нарев, Вісла, Сян;• радянська сторона підкреслює зацікавленість у Бессарабії, на чо Німеччина не має претензій	<ul style="list-style-type: none">Переважна частина західноукраїнських земель потрапили у сферу впливу СРСР;• 1 вересня 1939 р. з нападу Німеччини на Польщу розпочинається Друга світова війна;• 17 вересня 1939 р. Червона армія перетнула кордони Польщі і зайняла територію Західної України

Зміст радянсько-німецького договору 28 вересня 1939 р.

Кордон між державами пройшов по «лінії Керзона». Переважна більшість території Західної України увійшла до складу СРСР.

Лемківщина, Посяння, Холмщина і Підляшшя (майже 16 тис. км² з 1,2 млн населення) опинилися в зоні німецької окупації.

На карті-додатку до тексту протоколу Й. Сталін поставив підпис (довжиною 58 см).

Завдання

1. Дайте оцінку змісту цього договору. Які наслідки він мав для України?
2. Чому Сталін погодився на передання частини українських земель Німеччині?
3. Про що свідчить такий незвичний підпис Й. Сталіна під цим документом?
4. Радянсько-німецьке співробітництво, розпочате договором про ненапад, Гітлер дуже влучно назвав «шлюбом за розрахунком».

⇒ Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України

Після початку Другої світової війни військові частини Червоної армії західних округів були приведені у стан боєготовності. 14 вересня в радянській пресі з'явились статті про повстання галичан проти Польщі. Польському послові в Москві В. Гжибовському була вручена нота радянського уряду.

З ноти радянського уряду

«Польська держава та її уряд фактично припинили існування. Тим самим втратили чинність договори, укладені між СРСР і Польщею. Полішена напризволяще, залишившись керівництва, Польща перетворилася на зручне поле для всіляких випадків і несподіванок, що можуть становити загрозу для СРСР. Тому радянський уряд, який досі дотримував нейтралітету, не може більш нейтрально ставитися до цих фактів... Внаслідок ситуації, що склалася, радянський уряд віддав розпорядження Головному командуванню Червоної армії наказати військам перетнути кордон і взяти під свій захист життя й майно населення Західної України та Західної Білорусії».

17 вересня 1939 р. Український фронт маршала С. Тимошенка у складі 634 тис. війська, яке мало на озброєнні 4700 гармат, 3300 літаків, 4736 танків, увійшов на територію Південно-Східної Польщі (Західної України). У ніч на 22 вересня Червона армія увійшла до Львова. Після низки дипломатичних перемовин і відповідного остаточного узгодження демаркаційної лінії німецькі війська почали передавати СРСР раніше захоплені ними українські та білоруські міста. У квітні-травні 1940 р. у Катинському лісі під Смоленськом, а ще раніше — під Харковом та в інших місцях було розстріляно понад 15 тисяч польських офіцерів — від молодших командирів до генералів.

28 вересня 1939 р. був підписаний радянсько-німецький договір про дружбу і кордони.

Відповідно до рішення Політбюро ЦК ВКП(б) від 26 вересня 1939 р., розгорнулася робота зі встановлення радянської влади. 6 жовтня 1939 р. Військова Рада Українського фронту призначила вибори до Народних Зборів Західної України 22 жовтня 1939 р. У них взяли участь 93 % місцевого населення.

Народні Збори Західної України працювали 26-28 жовтня 1939 р. у Львові. У прийнятій Народними Зборами Декларації про державну владу на Західній Україні було заявлено, що влада належить трудящим міста та села в особі рад депутатів трудящих.

Із Декларації про входження Західної України до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки «Просити Верховну Раду СРСР прийняти Західну Україну до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік, включити

Західну Україну до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки з тим, щоб з'єднати український народ в єдиній державі, покласти край віковому роз'єднанню українського народу».

4 грудня 1939 р. було утворено 6 областей:

- Волинська область (центр — Луцьк, 28 районів);
- Дрогобицька область (30 районів);
- Львівська область (37 районів);
- Рівненська область (30 районів);
- Станіславська область (34 райони);
- Тернопільська область (38 районів).

⇒⇒ Входження Бессарабії і Північної Буковини до СРСР і УССР

23 червня 1940 р., другого дня після офіційної капітуляції Франції, Молотов у зверненні до німецької сторони зазначив, що «виřшення бессарабського питання не терпить більше зволікань», порушив він також питання і про Буковину.

28 червня 1940 р. румунський уряд заявив про свою згоду передати Радянському Союзу Бессарабію і Північну Буковину. 28 червня 1940 р. війська Південного фронту у складі 460 тис. бійців, 12 тис. гармат, 3 тис. танків, 2160 літаків перетнули Дністер і вступили на територію Бессарабії й Північної Буковини, майже не зустрівши там опору, і до 30 червня зайняли Бессарабію та Північну Буковину.

2 серпня 1940 року Верховна Рада СРСР вирішила включити Північну Буковину і Південну Бессарабію до складу УРСР, а з решти Бессарабії і колишньої Молдавської Автономної РСР 15 серпня 1940 р. Було утворено Молдавську РСР.

Таким чином, завдяки входженню західноукраїнських земель населення України збільшилося на 8 809 тис. осіб і на середину 1941 р. становило 41 657 тис, а територія розширилася до 565 тис. км².

⇒⇒ Радянізація нових територій. Становище в Україні в 1939 — у першій половині 1941 рр.

Заходи політики радянізації в західноукраїнських землях:

- заборона діяльності усіх партій, окрім КПЗУ, яка стала складовою КПУ;
- закриття громадських, культурних, наукових, торговельних товариств і установ, періодичних видань;
- ліквідація приватної власності, націоналізація промисловості та землі, колективізація;
- наступ на права церкви: заборона діяльності православної церкви на Волині, обмеження прав греко-католицької церкви;
- репресії щодо інтелігенції, масові депортациі українців у північні райони СРСР;
- українізація, розширення мережі освітніх закладів.

За різними даними, за час з 1939 р. до червня 1941 р. із Західної України було депортовано до 800 тис. осіб або приблизно 10 % населення цього регіону. Із них дорогою померло 32 733 особи.

Питання для самоперевірки:

1. У якому році СРСР та Німеччина підписали договір про ненапад?
2. Дата нападу Німеччини на СРСР?
3. Дата входження Бессарабії і Північної Буковини до СРСР і УССР?

Домашнє завдання:

1. Опрацювати конспект
2. Дати відповіді на питання для самоперевірки

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net. У темі листа вказати номер групи, називу предмета, прізвище та ім'я.